

Bladeren met sierwaarde

De gemiddelde consument waardeert een bloembol maar om één ding: 'hij moet op tijd zijn kunstje doen'. Anders gezegd: op het gewenste moment bloeien en het liefst zo lang mogelijk. Vóór en ná de bloei wordt maar weinig naar de planten omgekeken. In de diverse tuintijdschriften en -programma's wordt dan ook geadviseerd bollen tussen andere planten te zetten; dan valt het vaak als lelijk betitelde blad niet zo op. Er zijn niettemin bloembolgewassen, waarbij het blad wel degelijk sierwaarde heeft en gezien mag worden.

Vertegenwoordigers van de familie der Amaryllidaceae uit het westelijk gedeelte van Zuid-Afrika hebben een opvallend groei- en bloeiritm. De planten vormen bladeren in de winterperiode (juni-juli), welke afsterven aan het begin van de zomer (januari). Nadat aan het begin van de herfst in maart-april de eerste regenbuien zijn gevallen, zullen de bloeiwijzen verschijnen. Een wonderlijk fenomeen in dit kader is *Brunsvigia bosmaniae*. Deze gaat exact drie weken na de eerste,

van voldoende omvang zijnde, regenbuien bloeien. Je schijnt er de klok op gelijk te kunnen zetten.

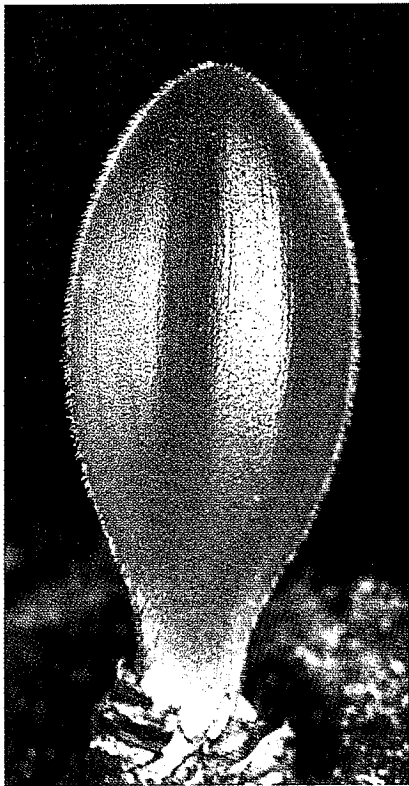
Als je het voorgaande op een rijtje zet, dan ziet dat er wat opmerkelijk uit. Zeker als je tulpen, hyacinten en lelies bent gewend. Maar dit ritme heeft alles te maken met overleven. De planten bloeien zoals gezegd in maart-april en in mei-juni is het zaad rijp. Amaryllidaceae uit het winterregengebied van Zuid-Afrika vormen veelal besachtige zaden, waarvan bekend is dat deze direct na rijp worden kunnen uitlopen en bij bewaring kiemkracht verliezen. Dat is logisch, want het betekent, dat de zaden rijp zijn aan het begin van de winterperiode. In deze winterperiode valt bijna altijd regen en is de rest van het jaar bijna geheel droog. De zaden kiemen in deze natte, gunstige periode en vormen direct een bol en bladeren, in deze volgorde. Omdat de relatief zware zaden niet allemaal worden verspreid over grote afstanden, zie je rond een volwassen plant diverse kleinere planten staan: zijn nakomelingen. Het geslacht *Boophone* omvat twee soorten, *B. disticha* en *B. haemanthoides*, die beiden hun natuurlijke groeigebied hebben in Zuid-Afrika. Beide soorten worden in hun voortbestaan bedreigd. Niet door wegeaanleg, huizenbouw of droogte, maar door het systematisch uit de natuur verzamelen van planten. Dat is voor een ieder goed mogelijk: de planten hebben kenmerkende bladeren. De bladeren staan in een waaivorm, zijn grijs-groen van kleur en zijn aan de randen gegolfd. Heb je eenmaal een *Boophone* gezien, dan herken je hem later makkelijk. De planten worden door de autochtone bevol-

Gethyllis verticillata

king verzameld vanwege de medicinale werking van de bollen. Deze bevolkingsgroep hecht sterk aan de natuurlijke geneeswijzen. Iets wat overigens nadrukkelijk wordt gepromoot door de Zuid-Afrikaanse overheid. De wildraap heeft ertoe geleid, dat er in de omgeving van een stad als Durban géén *Boophones* meer groeien.

De meest bekende *Haemanthus* is *H. albiflos*; de poederkwast. Een plant met een wat oubollig imago in Nederland. Dit is de enige *Haemanthus*soort, die zijn blad niet verliest in de rustperiode. Alle *Haemanthus*soorten worden op het noordelijk halfrond gerekend tot de zogenaamde wintergroeiers. Het zijn met uitzondering van *H. albiflos* niet de makkelijkste planten om in bloei te krijgen. Althans als je uitgaat van in Nederland gekweekt materiaal. Rest ons alleen de bladeren om naar te kijken. Maar gelukkig; diverse *Haemanthus*soorten hebben bladeren, die zeker de moeite waard zijn. Denk aan *H. pubescens* met zijn lange, bruin gekleurde haren, die op de bladranden staan, maar ook aan *H. unifoliatus*. Deze plant vormt één succulent blad, waarvan de bladrand is bezet met vele, korte haartjes. Verder is de bladrand paars van kleur. Daarnaast kennen diverse *Haemanthus*soorten een vergelijkbare bladtekening, waarbij het onderste deel van de bladeren aan de buitenzijde een paarse tekening heeft. Deze tekening loopt uiteen van vlekken tot een lijnenpatroon, dat over de gehele breedte van het blad loopt.

Wat betreft de moeilijkheid van kweken tussen de verschillende planten zie je duidelijk verschillen tussen het land van herkomst en

Haemanthus unifolius

Boophone disticha (Ramskop Wild Flower Reserve, Clanwilliam, Zuid-Afrika)

Nederland zoals bij het geslacht *Gethyllis*. In hun thuisland Zuid-Afrika zijn *Gethyllis*soorten makkelijk te kweken. In Nederland behoren ze tot één van de moeilijkst te kweken bolgewassen. Ze groeien nauwelijks, rotten makkelijk weg en bloeien, ho maar. Rest ons weer alleen het blad. Bij de meeste soorten groeien de bladeren rechtop en

hebben ze aan de onderzijde een paarsgekleurde tekening. Verder bezitten de planten een zogenaamde bladschede, die spoedig na uitlopen van de bladeren verdroogt. De verdroogde bladschede en de verdroogde bladeren vallen niet van de plant af. In cultuur is het verstandig deze ook niet te verwijderen in verband met de kans op rotten.

Zit er in het vorengaande iets dat interessant kan zijn voor de Nederlandse bollenliefhebber? In beperkte mate. De planten, die hiervoor zijn genoemd, groeien bij ons in de periode oktober-maart. Het zijn dus planten om in de kas te kweken. Planten opkweken zou op zich kunnen lukken. In cultuur bloeien de planten niet al te makkelijk. Het is erg moeilijk om de juiste condities te vinden om de planten in bloei te krijgen. Daar is op zich achter te komen, alleen zou je het dan voor alle geslachten en de verschillende soorten moeten uitzoeken. Ieder soort kan anders reageren, ook al groeien ze naast elkaar in de natuur. Een uitdaging.

Peter Knippels

Haemanthus sanguineus (Tinie Versveld Veldblomreservat, Darling, Zuid-Afrika)